

УДК

Н. С. Васиньова

**ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ
ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ В УКРАЇНІ
(ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)**

Створення цілісної системи уявлень про науку управління крізь епохи впливає на досягнення здобутків у освіті, формування нових парадигм і бачень щодо розвитку теорії управління. Ця проблема постає особливо актуальною в умовах змін, що відбуваються у сфері освіти, оскільки дозволяє прослідкувати важливі тенденції й особливості розвитку теорії управління освітніми системами, визначити ступінь вивченості цих питань та спрогнозувати тенденції подальшого розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні.

Дослідження історії розвитку педагогічної науки й системи освіти, періодизацію педагогічної думки в Україні розглянуто в роботах О. Адаменко, А. Димитрієва, С. Гончаренка, В. Курила, О. Сухомлинської, Г. Єльнікової, Є. Хрикова та О. Шевченко. До праць, що ґрунтовно розглядають історію педагогіки в Україні, становлення теорії управління в освітніх системах можна віднести роботи В. Мосіяшенко, І. Камневої.

Метою статті є визначення передумов становлення теорії управління в освітніх системах. З метою теоретичного обґрунтування концепції дослідження нами було здійснено аналіз науково-педагогічної літератури за цією проблемою, у результаті якого узагальнено кілька передумов розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття).

Історію становлення управління як науки, що налічує близько семи тисячоліть, ґрунтовно відображено в сучасній науковій літературі, зокрема й у вигляді континууму від виникнення писемності до сучасних концепцій менеджменту [8]. В Україні управлінська наука розвивалася в межах підходів, які панували в СРСР. Генезис розвитку теорії управління в радянський період ґрунтовно розглянуто Г. Єльніковою. Дослідниця зазначає, що попри те, що науково-пошукові дослідження були спрямовані на вдосконалення адміністративно-командної системи, вони дали змогу накопичити значний досвід у галузі управління [4].

На основі аналізу етапів розвитку управлінської науки протягом радянського й пострадянського часу (Б. Андрушків, О. Кузьміна, О. Мельник, А. Шегда) ми пропонуємо виділити п'ять етапів розвитку управлінської науки в Україні, кожен з яких характеризується певними особливостями (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Періоди розвитку управлінської науки в Україні

№	Часовий період	Особливості управлінської науки
---	----------------	---------------------------------

пор.		
1.	Жовтень 1917 р. – березень 1921 р.	Основне завдання – розроблення форм і методів державного централізованого управління виробництвом, обґрунтування принципів централізму, організаційних методів управління, адміністрування та державного регулювання. Цей період характеризується обґрунтуванням основних принципів і форм залучення працівників до управління, створенням нової системи відносин.
2.	Квітень 1921 р. – 1928 р.	Особливість періоду полягала в удосконаленні адміністративного управління виробництвом, спробах застосування госпрозрахунку як основи економічних методів управління, формальному вивченні можливостей участі працівників в управлінні. Особлива увага була приділена розробленню принципів добору кадрів, принципу єдиноначальності на промислових підприємствах.
3.	1929 – 1945 рр.	Цей період пов'язаний з організацією індустріальної бази суспільного виробництва, удосконаленням структур управління, методів добору й підготовки кадрів, планування та організації виробництва. У третьому періоді робота з розвитку теорії управління починає зосереджуватися переважно на розв'язанні організаційно-технічних і частково соціальних проблем. Надано значні права партійним організаціям щодо контролю над діяльністю керівників підприємств.
4.	1946 – 1965 рр.	Характеризується пошуком нових форм функціонування і взаємодії державних органів управління, спробою переходу до територіальної й територіально-галузевої системи управління, що привело до поглиблення адміністрування. Багато робіт було присвячено обґрунтуванню форм поєднання галузевого й територіального управління. Розробляються методи реалізації окремих функцій управління. З'являються перші роботи з використання економіко-математичних методів, кібернетики, психології та соціології в управлінні підприємствами.
5.	1965 – 1975 рр.	У цей час було здійснено спробу проведення господарської реформи шляхом посилення ролі економічних методів управління (комплексний підхід до вдосконалення систем управління).

		<p>Розпочали формуватися серйозні напрями щодо розробки теоретичних і прикладних проблем управління не лише в Радянському Союзі, а й у інших країнах соціалістичної співдружності. Ці дослідження охопили широке коло проблем, що стосуються розробки методології реалізації загальних функцій управління, організації роботи апарату управління (організація праці керівника, розподіл повноважень на основі принципу централізації), проектування організаційних структур управління тощо. У цих наукових доробках істотно розвинулися результати, досягнуті в кібернетиці, системних дослідженнях, узагальнених нормативних підходах. Ці ж напрями досліджувалися й далі, аж до 1990 р.</p>
--	--	--

На цих етапах розвитку управлінської науки суттєвий внесок здійснили такі українські вчені, як О. Терлецький, М. Павлик, М. Драгоманов, М. Зібер, С. Подолянський, І. Вернадський, М. Вольський, Г. Цехановецький, К. Воблий, Т. Войнаровський, В. Бандера, І. Коропецький. З'являється багато публікацій щодо використання системного підходу в управлінні, особливо при розробленні автоматизованих систем управління. Було покладено початок розробки теорії організацій і загальної теорії систем. Значний внесок у розвиток цієї теорії здійснили В. Афанасьєв, О. Дейнеко, В. Глушков, Д. Гвішіані, В. Голіков, А. Берг, О. Козлова, Г. Попов, Ю. Черняк, Б. Мільнер, Н. Чумаченко та інші науковці.

Доречним є розгляд основних підходів до формування теорії управління в освітніх системах:

1. Підхід „від освіти”. Згідно з таким підходом принципи, правила, методи управління освітніми системами повинні складатися з теорії педагогіки. Однак зв'язок управління та педагогіки в цьому підході проявляється лише тоді, коли йдеться про управління процесом освіти й навчання, а не освітньою установою як елементом освітньої системи.

2. Підхід від класичного менеджменту. Цей підхід складається незалежно від системи освіти й спирається на емпіричні знання управління виробничими підприємствами. Так, історично склалися школи класичного менеджменту, які розвивалися разом з розвитком форм масового виробництва й ринкових відносин. Однак при застосуванні класичного менеджменту до управління освітніми системами слід ураховувати специфіку останніх.

3. Комплексно-методологічний підхід об'єднує у собі вищезазначені підходи.[6].

Виходячи з попередніх наших досліджень з проблем розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття), *теорію управління* ми пропонуємо

розглядати як сукупність знань про принципи, методи та методологію здійснення управлінської діяльності, що дозволяють дати опис і пояснення об'єктивних явищ управління. Так, *теорія управління вищими навчальними закладами* визначається як комплекс фундаментальних понять і положень, що втілюють взаємозалежність мети, функцій і завдань, законів і закономірностей, принципів і методів, наукових підходів до здійснення управлінської діяльності вищого навчального закладу.

Теорія управління сформувалася лише в ХХ столітті. Зокрема, управління в освітніх системах є порівняно молодого наукою, яка в наш час перебуває на стадії становлення та усвідомлення своїх меж.

Логіка нашого дослідження передбачає розкриття поняття „передумови розвитку”. Отже, передумови розвитку – це сукупність природних та суспільних ресурсів і можливостей, здатних спричинити соціальний прогрес [3].

Передумовами розвитку теорії управління освітніми установами, за дослідженням О. Адаменко, можна вважати 50 – 60-ті роки ХХ століття, які характеризувалися накопиченням емпіричного наукового матеріалу [1, с. 2]. Отже, першою передумовою до зародження теоретико-методологічних основ управління вищими навчальними закладами в Україні був розвиток „школознавства”, центральним завданням якого була розробка науково-організаційних основ загального навчання й організація управління народною освітою. У кінці 20-х рр. з'явилися перші посібники зі школознавства (М. Веселов, Н. Йорданський, Д. Логінов), у яких було узагальнено та систематизовано досвід керівництва школою. На початку 40-х рр. у підручниках „Педагогіка” (П. Груздев, І. Каїров) вводить розділ „Школознавство”, у якому виокремлювалися функції керівництва та контролю, розкривалися напрями діяльності директора школи. У цей період часу посилювався контроль за діяльністю шкіл, зокрема було істотно збільшено інспекторський апарат. Проте інтерес до теорії та практики внутрішньошкільного управління та контролю посилювався у 50-ті роки. Ці роки характеризуються обґрунтуванням функцій керівництва школою: планування, організація, інструктування, керівництво й контроль (І. Новіков, Є. Перовський). Як свідчить аналіз наукової літератури того часу, панування командно-адміністративної системи управління суспільством не тільки не сприяло розвитку системи освіти та управління нею, але й гальмувало цей процес. Проте й у ці важкі для країни роки відбувалося становлення і розвиток органів внутрішньошкільного управління, визначення основних функцій керівництва школою та посадових обов'язків її керівників. У 60-і рр. „школознавство” розуміється вже як галузь педагогічної науки, що розробляє теорію організації шкільної справи і виявляє закони управління в усіх ланках системи народної освіти (Н. Соцердотов, Н. Черпінський). Школознавство є невід'ємною складовою частиною, однією з важливих

галузей педагогіки, адже воно вивчає принципи, закономірності, розробляє оптимальні форми й методи управління освітою, питання наукової організації педагогічної праці в школі, досліджує діяльність посадових осіб у школі [2].

Ці роки ознаменувалися осмисленням школознавства як галузі педагогічної науки. Окремі дослідження присвячені визначенню теоретичних основ та умов наукової організації управління школами, що містили питання вдосконалення стилю керівництва, оптимізації освітнього процесу, поліпшення матеріально-технічного забезпечення шкіл та інші. Вагомий внесок у розвиток школознавства як педагогічної науки здійснили такі українські вчені: В. Бондар, Л. Даниленко, Б. Кобзар, В. Маслов, Н. Островерхова, В. Пікельна, О. Савченко та інші науковці.

На підставі здійсненого аналізу наукових публікацій і дисертацій 50 – 60-х років ХХ століття О. Адаменко [1, с. 2] зазначає про повільний, поступовий, еволюційний характер розвитку теорії управління навчальним закладом у цей період. Дослідження вчених 60-70-х років у галузі управління школою постали фундаментом наукових основ теорії управління (М. Бойко, Н. Горбунової, М. Захарова, П. Зіміна, Т. Ільїної, А. Орлова, В. Сухомлинського, Р. Шакурова, М. Якименко). У цей час з'являються суто теоретичні праці, оскільки розвиток теорії управління не випереджував рівень практичної управлінської діяльності. Наукові дослідження цих років присвячувалися вже загальним питанням управління школою, навчально-виховним процесом, наукової організації управлінської праці, соціально-психологічним механізмам управління школою. Досліджувалися нові галузі внутрішньошкільного управління, з'явилися перші наукові праці з теорії ухвалення управлінських рішень, проблем удосконалення функціональних знань і вмінь керівників закладів освіти.

Таким чином, аналіз зазначених праць дозволив дійти висновку, що для 50 – 60-х років ХХ століття був притаманний повільно-еволюційний характер розвитку теорії внутрішньошкільного контролю, певна активізація наукових пошуків у 70-ті роки та їх послаблення у 80-ті роки. Отже, 50 – 60-ті роки можна об'єднати в єдиний етап розвитку теорії управління. До загальних рис, що дозволяють об'єднати ці роки в єдиний етап, можна віднести спрямованість наукових досліджень на вузьке коло одних і тих же питань, перевагу емпіричних знань над теоретичними. Більшість публікацій з внутрішньошкільного управління того часу виконували не наукові, а переважно методичні функції й не забезпечували значного набуття наукового знання. Школознавство того часу було спрямоване на забезпечення сталого функціонування школи, виконання партійних настанов та відповідних нормативних документів, сприяло одноманітності, одноваріантності управлінської діяльності.

Отже, тривалий час теорія управління освітніми установами в нашій країні розвивалася окремо від світових надбань менеджменту.

Тому подальший розвиток теоретичних засад управління навчальними закладами неможливий без аналізу поширених у різних країнах шкіл, концепцій, теорій менеджменту. Можна зазначити, що теорія управління в освітніх системах базується на ідеях наукового управління соціальними організаціями, а витoki її становлення слід шукати за кордоном.

Іншим чинником, що визначає передумови розвитку теорії управління вищими навчальними закладами, ми називаємо вплив західної теорії менеджменту.

Отже, у зарубіжній науці управління склалися концепції, які здійснили суттєвий внесок у розвиток сучасної теорії та практики управління [3; 9, с. 16 – 30]:

1. Концепція наукового управління (1885 – 1920 рр.). Фредерік Тейлор та його однодумці Генрі Гант, Френк і Ліллі Гілберт розробили основні принципи менеджменту: відбір працівників з урахуванням наукових критеріїв їх здібностей та можливостей досягнення прийнятих стандартів та норм; постійне підвищення кваліфікації працівників, забезпечення їх наукової освіти та розвитку; психологічна сумісність, дружня співпраця і кооперація адміністрації та працівників у справі практичного запровадження наукової організації праці, реалізації перелічених принципів. Генрі Форд (школа „фордизму”) розробив теорію, в основу якої поклав ідею потоково-масового виробництва. Систему управління, що ґрунтується на цій теорії, було названо „терором машини”. Суттєвий внесок у теорію та практику управління було здійснено інженером-механіком Гаррінгтоном Емерсоном, йому належать найважливіші відкриття дванадцяти принципів підвищення продуктивності праці.

2. Класична або адміністративна школа в управлінні (1920 – 1950 рр.). Появу цієї школи пов’язують з іменами Анрі Файоля, Ліндан Урвіка, Джеймса Муні. Головні її досягнення стосуються ролі та функцій менеджера. Вона базувалася на розробці та використанні універсальних чотирнадцяти принципів управління, від яких залежить ефективність управління підприємством.

3. Школа людських відносин (неокласична школа) (1930 – 1950 рр.). Відомі експериментатори Мері Паркер Фоллітт і Елтона Мейо зосередили увагу на турботі про людину. Основні положення цієї теорії зводяться до того, що: управління має справу переважно з групами людей, а не окремими працівниками, і тому потребує створення методів управління поведінкою людей в організаціях; природа людини несумісна з примітивною ієрархією підпорядкованості, формалізацією організаційних процесів.

4. Психологічна школа Абрахама Маслоу (1940 – до сьогодні). Дослідники психологічної школи Абрахама Маслоу вважали, що якщо керівництво виявляє велику турботу за своїх працівників, то й рівень задоволеності їх буде зростати, а це, у свою чергу, приведе до підвищення продуктивності. Дослідження довели, що мотивами вчинків

людей є не економічні сили, а різні потреби, які не можуть задовольнятися тільки грошима.

5. Школа, яка пропагувала „поведінкові науки” (1950 – до сьогодні). Серед найбільш відомих постатей розвитку поведінкового напрямку можна згадати Кріса Арджиріса, Ренціса Лайкерта, Дугласа Мак-Грегора та Фредеріка Герцберга. Вони вивчали різні аспекти соціальної взаємодії, мотивації, характеру влади й авторитету, організаційної структури, комунікації в організації, лідерства, зміни змісту роботи та якості життя. Модель теорії X і теорії Y Дугласа Мак Грегора найліпше пояснює сутність людських стосунків.

6. Емпірична школа управління або концепція управління за цілями (з 1940 – до сьогодні). Пітер Друкер розробив теорію про управління як навчальну дисципліну. Загальна характеристика управління за цілями зводиться до трьох найбільш істотних його елементів: визначення чітких стратегічних цілей; залучення до процесу визначення цілей усіх працівників; оцінка ефективності на підставі отриманих результатів.

7. Школа соціальних систем (1960 – до сьогодні). Обґрунтовуючи подальший розвиток ринкових відносин, низка вчених, зокрема Джеймс Марч, Герберт Саймон сформувавши нову теорію – теорію соціальних систем. Школа соціальних систем розглядає людину в соціальній групі як один із багатьох взаємозалежних і взаємодіючих факторів у складному комплексі соціальних відносин організації. Головна ідея цієї теорії полягає в тому, що жодна дія не здійснюється ізольовано від інших. Кожне рішення дає наслідки для всієї системи. Системний підхід в управлінні дає змогу запобігти ситуації, коли рішення в одній підсистемі перетворюється на проблему для іншої.

8. Школа науки управління (кількісна школа) – (1960 рр. – дотепер). Найбільш відомими представниками кількісної теорії є: Р. Акоф, Л. Берталанфі, С. Бір, Д. Вудворд, Н. Лоуренс, Д. Марч, Г. Саймон, Д. Томпсон. У школі науки управління розрізняють два головні напрями: розгляд виробництва як „соціальної системи” з використанням системного, процесного й ситуаційного підходів. Другий напрям школи науки управління пов’язано з розвитком точних наук і, насамперед, математики. Теоретики цієї школи розглядали управління як систему математичних моделей та процесів. На основі синтезу ідей, висунутих у попередні періоди, дослідники прийшли до розуміння необхідності комплексного підходу до управління. Отже, формується новий етап у розвитку управлінської думки. Крім того, було сформульовано ідею про те, що управління – це не тільки наука, але й мистецтво.

Ми підтримуємо думку Є. Хрикова [9, с. 32], який відзначає, що особливістю розвитку науки управління в зарубіжних країнах постало її спирання на різноманітні соціальні, педагогічні, психологічні теорії. Це привело до концептуалізації розвитку теорії управління освітніми установами, що, безсумнівно, можна вважати головною її особливістю. Але концептуалізація теорії управління навчальним закладом не стала

особливістю вітчизняної науки. Це пов'язано з тим, що наші вчені цілком орієнтувалися на положення загальної теорії управління і теорії соціального управління. Фактично сутність багатьох школознавчих робіт полягала у перенесенні загальних положень теорії управління на освітнє підґрунтя. При цьому особливості навчальних закладів ураховувалися переважно на технологічному, а не на концептуальному рівні.

Також важливо зазначити, що в західній теорії управління освітніми установами є чотири основні концепції управління. Перша з них виникла на початку ХХ століття й ґрунтується на критерії економічної ефективності освітньої установи. Друга концепція ґрунтується на критерії педагогічної ефективності. Третя модель управління базується на критерії гнучкості. Четверта модель управління базується на критерії релевантності. Найбільш сучасними, і не тільки за часом їх створення, вважають нині моделі управління, що базуються на критеріях гнучкості та культурної релевантності [9, с. 32-35].

Отже, проведений історико-педагогічний аналіз дозволив визначити передумови розвитку теорії управління вищими навчальними закладами останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття та зробити низку висновків. Теорія управління в освітніх системах є порівняно молодою наукою, яка в наш час перебуває на стадії становлення та усвідомлення своїх меж. Першим чинником зародження теоретико-методологічних основ управління навчальними закладами був розвиток „школознавства”, який віддавав перевагу практичній складовій діяльності школи та реалізації функцій організації і контролю, змісту й методам управління. Майже всі наукові праці були орієнтовані на висвітлення проблем змісту, форм та методів управлінської діяльності керівників шкіл. Цей період характеризується накопиченням емпіричного матеріалу, пануванням авторитарної парадигми управління, орієнтацією наукових праць на узагальнення існуючого досвіду управління, ізоляцією від світових наробок у галузі управління. Такий підхід ускладнював і навіть унеможлилював формування цілісних концепцій та теорій управління. Другою передумовою є вплив західної теорії менеджменту. Аналіз основних у світі концепцій менеджменту дає змогу зазначити, що розвиток теорії управління зумовлювався змінами в суспільних відносинах, появою нової управлінської практики, нових організаційних завдань. Також Є. Хриков зазначає, що розвиток теорії управління відбувався від акцентування на окремих складових організації (зміст та способи діяльності працівника – „школа наукового управління”, взаємини працівників у процесі виробництва – „школа людських стосунків”) до створення системно-синтетичних концепцій, які більш цілісно охоплювали всі головні складові організації („концепція 7 С”) [9, с. 27].

Таким чином, великого значення набуває вивчення прогресивного досвіду управління закордонних країн. Проаналізовані концепції здійснили суттєвий внесок у розвиток сучасної теорії та практики

управління. Їх окремі положення не втратили своєї актуальності до наших днів та стали важливим підґрунтям для подальших теорій, підходів до управління освітніми закладами. Усе зазначене підводить до висновку, що накопичений за роки існування менеджменту теоретичний арсенал може бути використаний для розробки цілісної макроконцепції (теорії) управління вищими навчальними закладами, які б синтезувала в собі досягнення вітчизняної і зарубіжної теорії і практики управління, урахували надбання теорії менеджменту, існуючі традиції та управлінську практику.

Насамкінець слід зазначити, що до подальших напрямів досліджень цієї проблематики ми відносимо висвітлення основних тенденцій розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті ХХ початку – ХХІ століття. Вважаємо за доцільне проаналізувати розвиток теорії управління вищими навчальними закладами після впровадження Є. Хриковим концепції „створення умов” та відкриття освітньої спеціальності „управління навчальним закладом”.

Список використаної літератури

1. Адаменко О. В. Українська педагогічна наука в другій половині ХХ століття : монографія / О. В. Адаменко. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 704 с. **2. Вопросы школоведения** / под ред. П. В. Зимины, М. И. Кондакова, Н. И. Соцердотова. – М. : Просвещение. 1974. – 303 с. **3. Гавриленко І. М.** Соціальний розвиток : навч. посібник / І. М. Гавриленко, П. В. Мельник, М. П. Недюха. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2001. – 484 с. **4. Єльнікова Г. В.** Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с. **5. Кузьмін О. Є.** Основи менеджменту : підручник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К. : Академвидав, 2003. – 414 с. **6. Мацкевич С. А.** Менеджмент образования: история и типология подходов [Электронный ресурс] / С. А. Мацкевич. – Режим доступа: <http://methodology.by/?p=710>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 08.10.2016. **7. Сенченко В. І.** Система основних категорій науки управління / В. І. Сенченко – К. : Наук. думка, 1986. – 215 с. **8. Управление развитием школы : пособие для рук. образовательных учреждений** / под ред. М. М. Поташника и В. С. Лазарева. – М. : Новая шк., 1995. – 464 с. **9. Хриков Є. М.** Управління навчальним закладом : навч. посібник / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

Васиньова Н. С. Передумови розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття)

У статті розкрито зміст понять „передумови розвитку”, „школознавство”. Надано історичний огляд розвитку теорії управління, розглянуто етапи розвитку управлінської науки в Україні протягом радянського й пострадянського часу, кожен з яких характеризується

певними особливостями. Окреслено основні підходи до формування теорії управління в освітніх системах: підхід „від освіти”, підхід від класичного менеджменту, комплексно-методологічний підхід. Розглянуто зародження, вплив галузі педагогіки – „школознавство”, яке вивчає принципи, закономірності, розробляє оптимальні форми й методи управління освітою, питання наукової організації педагогічної праці в школі та досліджує діяльність посадових осіб шкіл. Проаналізовано внесок і вплив зарубіжних учених, західних теорій менеджменту, розвиток теорії управління вищими закладами в Україні. Визначено та схарактеризовано основні передумови становлення та розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття).

Ключові слова: передумови розвитку, управлінська наука, теорія управління, теорія управління освітніми установами, „школознавство”, західна теорія менеджменту, теорія управління вищими навчальними закладами

Васинёва Н. С. Предпосылки развития теории управления высшими учебными заведениями в Украине (последняя четверть ХХ – начало ХХІ века).

В статье раскрыто содержание понятий „предпосылки развития”, „школоведение”. Предоставлен исторический обзор развития теории управления, рассмотрены этапы развития управленческой науки в Украине в течение советского и постсоветского времени, каждый из которых охарактеризован определенными особенностями. Обозначены основные подходы к формированию теории управления в образовательных системах: подход „от образования”, подход от классического менеджмента, комплексно-методологический подход. Рассмотрено зарождение, влияние отрасли педагогіки – „школоведения”, которое изучает принципы, закономерности, разрабатывает оптимальные формы и методы управления образованием, вопросы научной организации педагогического труда в школе, исследует деятельность должностных лиц в школе. Проанализирован вклад и влияние зарубежных ученых, западных теорий менеджмента на развитие теории управления высшими учебными заведениями в Украине. Определены и охарактеризованы основные предпосылки становления и развития теории управления высшими учебными заведениями в Украине (последняя четверть ХХ – начало ХХІ века).

Ключевые слова: предпосылки развития, управленческая наука, теория управления, теория управления образовательными учреждениями, „школоведение”, западная теория менеджмента, теория управления высшими учебными заведениями.

Vasinova N. S. Background for the development of higher education institutions' management theory in Ukraine (the last quarter of ХХ - beginning of ХХІ century).

The article reveals the concepts of „background for the development”, „school-administrating”. The historical overview of management theory development is provided, the stages of management science development in Ukraine during the Soviet and post-Soviet time is reviewed, each of which is characterized by certain features and the degree of investigation of these issues is defined. The basic approaches to management theory formation in educational systems are outlined: the approach „from education”, the approach from classical management, complex-methodological approach. The origin, the impact of pedagogical branch is considered – „school-administrating”, which studies the principles, regularities, develop optimal forms and methods of education management, scientific issues of pedagogical work organization at the school, explores the activities of officials at schools and gave preference of implementation of the functions of organization and control, content and methods of the school management. The contribution of foreign scientists, of the Western management theories is analyzed – concepts and approaches of management on the development of higher education institutions’ management theory in Ukraine. Basic preconditions of formation and development of the theory of higher education institutions’ management theory in Ukraine (last quarter of XX – beginning of XXI century) are defined and characterized. Further research directions of this problem, namely, determination of the main tendencies of development of higher education institutions’ management theory in Ukraine of a specified period are indicated.

Key words: background for the development, management science, management theory, educational institutions’ management theory, „school-administrating”, Western management theory, higher education institutions’ management theory.